

H. Bertil A. Petersson: *Anglo-Saxon Currency. King Edgar's Reform to the Norman Conquest. (Bibliotheca historica lundensis XXII, Lund 1969). 294 s.*

Det kongelige møntkabinet i Stockholm rummer verdens største samling af angelsaksiske mønter fra den senere del af vikingetiden. Svensk numismatik har derfor længe været centralt placeret på dette forskningsfelt. I det seneste par årtier har man yderligere sat et intenst arbejde ind på at katalogisere og publicere de mange mønter efter moderne principper, i nogen grad i samarbejde med engelske numismatikere, den såkaldte »New School of Anglo-Saxon Numismatics«. Resultater af denne forskning er foreløbig fremkommet i de to bind *Commentationes de nummis sæculorum IX–XI in Suecia repertis* og i nogle af artiklerne i festskriftet til F. M. Stenton fra 1961, *Anglo-Saxon Coins*, og arbejdet er nu så vidt fremskredet, at hovedparten af de ca. 40.000 mønter er målt, vejede etc. De udgør således nu et kildemateriale, der kan benyttes praktisk, uden at man må begynde helt på bar bund.

Forfatteren af den foreliggende lundensiske disputats benytter sig heraf og indleder med at erklære, at han ikke vil interessere sig for mønterne som artefakter, men som komponenter i et monetært system, og det er det monetære system i det senangel-saksiske England, der er hans undersøgelses genstand. Her gør sig efter kong Edgars møntreform, som Petersson til forskel fra engelske numismatikere daterer til 975, ikke 973, de forhold gældende, at dels synes mønternes gyldighed at have været begrænset, dels forekommer der betydelige vægtvariationer inden for de en-

kelte mønttyper. Heri tager Petersson sit udgangspunkt, idet han applicerer sin læremester Sture Bolins pengehistoriske teorier, som de er fremlagt først og fremmest i hans *State and Currency in the Roman Empire to 300 A. D.* (1958), på det engelske materiale. Han slutter, at når Gresham's lov så åbenbart ikke er trådt i funktion, må de angelsaksiske mønter have været overvurderede, deres pengeværdi har været større end værdien af det sølv, de var slået af. Denne overværdi, som har været en indtægtskilde for møntherren, sætter Petersson sig for at bestemme, og som Bolin søger han at løse problemet ad matematisk vej. Han opstiller en matematisk model, hvori de givne faktorer, møntens til syv år begrænsede gyldighed og de konstaterede vægtvariationer, kan fungere, og dermed mener han at have forklaret de konstaterede faktorer. Han når det resultat, at den angelsaksiske penny har været overvurderet med en trediedel, at kongen ved hver pengeombytning har beregnet sig en slagskat på $33\frac{1}{3}\%$.

Det ser vældig besnærende og i al sin matematiske og statistiske eksaktheden næsten knusende overbevisende ud, men selv om man forudsætter, at regnestykket er rigtigt, kan man på dette grundlag ikke indrømme Petersson mere, end at han har godtgjort, at det *kan* have forholdt sig, som han siger; men han har ikke godtgjort, at hans forklaring er den *eneste* mulige. Og forskellige forhold gør, at man stiller sig en smule skeptisk over for hans resultater. Den fundne overværdi på $33\frac{1}{3}\%$ giver således et så stort spillerum for vægtvariation, at det næppe kan undre, at det lykkes at få 95–100 % af mønterne inden for de enkelte periodetyper til at falde inden for dens matematisk mulige grænser. Og Petersson skylder

en argumentation for, at en overværdi af denne størrelsesorden virkelig skulle være realistisk. Han har heller ikke præsteret nogen overbevisende argumentation for, at hans kildemateriale er fuldt repræsentativt. Hans undersøgelse af det engelske møntsystem er baseret på mønter, som nok er slået i England, men overvejende fundet i Skandinavien. Størsteparten af dem stammer fra kongerne Ethelred og Knud den Stores tid, altså de store danegældsbetalingers periode, og det har været foreslået, at mange af de engelske mønter fra denne periode er slået med dette specielle formål for øje. Man kunne have forventet en grundig afvisning af denne mulighed fra Peterssens side, så katastrofalt det er for hans tese, hvis dette forslag har noget for sig.

Bogen er ingenlunde letlæst. Det er anmelderens fornemmelse, at flere problemer er blevet mere komplicerede end strengt nødvendigt, fordi de er blevet sat på formler frem for at blive forklaret på jævn dagligdags vis.

Niels Lund

Beata Losman: Norden och reformkonsilierne 1408-1449. (Studia Historica Gothoburgensia XI., Läromedelsförlagen, 1970). 301 s.

Denne svenske disputats behandler kongemagtens forhold til paven og koncilierne, de nordiske prælaters deltagelse, koncildekreternes forekomst i Norden og konciliernes indflydelse på de nordiske kirker. Konklusionen er, at den nordiske kongemagt ikke deltog aktivt i kampen mellem paven og koncil, men dog stort set stod på pavens side, fordi kongemagten foretrak om muligt at øge sin indflydelse på kirken ved at styre den

gennem paven, medens koncilbevægelsen ved at stække pavemagten ville vanskeliggøre denne fremgangsmåde. Dog havde man i Norden intet imod at anvende koncildekreterne. Adel og kirkelige stormænd henvendte sig, hovedsagelig med ansøgninger om dispensationer, til enten pave eller koncil, alt efter hvem der for øjeblikket var mest indflydelsesrig. De nordiske kirker som helhed forholdt sig imidlertid passive, medens man nok var interesseret i reformer indadtil, især af den lavere gejstlighed.

Koncilbevægelsen, forstået som udtryk for retten til eventuelt at afsætte paven, har dog efter forfatterens mening haft en vis indflydelse på det svenske oprør 1434. I øvrigt satte Basalkoncilets reformdekret sig ikke mange spor i den kirkelige lovgivning, men forf. understreger dog, at dekretet var gyldigt også uden lokal bekræftelse.

Uundgåeligt handler en stor del af bogen om besættelser af bispestole o. l., fordi disse sager har afkastet de fleste akter, og desuden er det rimeligt, at bisperne som potentielle bærere af konciltanken gøres til genstand for nærmere undersøgelser. Disse er koncentreret om det rent formelle aspekt, dvs spillet om rettigheder, medens økonomiske, sociale og alment politiske aspekter sjældent inddrages. Sverige indtager en særstilling, især fordi Vadstena gennem sin særskilte repræsentation ved koncilierne og gennem sine bogindkøb kan have været særlig formidler af konciltanken.

Imidlertid viser redegørelsen for disse bogindkøb i Konstanz, at kun en ganske ringe del af bøgerne har kirkepolitisk indhold. De fleste er opbyggelig litteratur og homiletiske hjælpemidler, og at de blev indkøbt i Konstanz er et tilfælde, fordi der meget naturligt opstod et betydeligt bog-